

Op naar de eerste passiefscholen in Vlaanderen

vrijdag 12 september 2008

VANDENBROUCKE, VLAAMS MINISTER VAN ONDERWIJS

Brussel, Tour & Taxis, Internationaal Passiefhuissymposium

Dames en heren,
Geachte aanwezigen,

Dit jaar nog gaan we in Vlaanderen van start met de bouw van passiefscholen. Scholen die zo energiezuinig zijn dat ze nauwelijks verwarming nodig hebben. Scholen die de energiefactuur dankzij goede isolatie en winst uit zonnewarmte met zo'n driekwart zullen zien dalen. Dat is zonder twijfel een mijlpaal in de geschiedenis van energiezuinige gebouwen in Vlaanderen. Ik ben dan ook heel graag ingegaan op de uitnodiging om dit symposium te openen, samen met de Brusselse minister voor energie Huytebroeck die ook bakens heeft verzet voor de passiefbouw. Met de bouw van super energiezuinige scholen hoop ik de passiefbouw een duw in de rug te geven.

(Pilotproject passiefscholen)

Want op een studiereis naar Duitsland en Luxemburg waar het concept meer ingeburgerd is, heb ik voor het eerst met eigen ogen kunnen zien dat het bouwen van passiefscholen in onze niet-zuiderse contreien kan. Ook de sporadische projecten in Vlaanderen zoals De Zande in Beerne tonen aan dat een passiefschool ook in Vlaanderen een succesverhaal kan zijn. Daarom lanceerde ik vorig jaar een oproep voor een pilotproject rond passiefscholen. Alle onderwijskoepels en onderwijsvelden konden een project indienen. Maar liefst 75 scholen deden dat. Daaruit selecteerde een selectiecommissie met vooral de onderwijskoepels, 25 pilotprojecten die volgens de passiefhuisstandaard gebouwd zullen worden in alle provincies, voor alle onderwijsnetten. Zij zullen samen meer dan 65.000 m² passiefbouw realiseren.

(Voordelen passiefbouw)

Zoals u weet, liggen de bouwkosten van een passiefgebouw hoger door de doorgedreven isolatie en ventilatie en door een grondige controle van ontwerp en bouwproces. Maar het levert een enorme besparing op de energiefactuur. De meerkosten om deze passiefscholen te bouwen zal ik voor alle onderwijsnetten voor 100% subsidiëren. Hiervoor maak ik een budget van 21 miljoen euro vrij. De scholen zullen hiervoor dus geen zwaardere investering moeten doen. En nadien kunnen ze er ruimschoots de vruchten van plukken: ze kunnen rekenen op een structureel lage energiefactuur en ze houden dus meer centen over voor hun dagelijkse werking.

En niet alleen de geselecteerde scholen varen er wel bij. Maar het hele onderwijsveld. Alle nieuwbouwprojecten zullen namelijk kunnen leren uit de ervaringen van de passiefscholen, want de 25 uitgekozen scholen zijn bereid om hun ervaringen te delen met andere geïnteresseerde scholen die zuiniger met energie willen omspringen. Bij de selectie van de scholen werd ook gekeken naar andere punten. Is het bouwproject representatief? Kan het snel worden gerealiseerd? Hoe zal de inrichtende macht de energieprestaties van het project opvolgen of laten opvolgen door de Vlaamse overheid? Past het bouwproject in een totaalvisie van de inrichtende macht op duurzaamheid?

(Omkadering energiebeleid scholen)

Nu, de bouw van passiefscholen is de kers op de taart van een veel ruimer beleid voor energiezuinige scholenbouw. Door de hogere energieprijzen moeten scholen immers almaar meer werkingsmiddelen aan energie besteden. Als ze die kosten kunnen drukken, houden ze meer geld over voor hun inhoudelijke werking. Of om uitstappen te doen met hun leerlingen of bosklassen te organiseren, zonder daarvoor torenhoge facturen aan de ouders voor te

leggen.

Scholen kunnen ook een fikse bijdrage leveren aan de energiebesparing die we de volgende jaren moeten realiseren, willen we de opwarming van de aarde binnen de perken houden. Ze hebben ook een voorbeeldfunctie in het klimaatbeleid van de overheid. En evenzeer voor de leerlingen zelf. Woorden wekken, maar voorbeelden strekken. Een school kan leerlingen, de burgers van morgen, sterker overtuigen van duurzame ontwikkeling als ze die ideeën zelf in de praktijk brengt.

(Maatregelen bestaande scholen)

Maar hoe is de situatie vandaag? Veel scholen huizen in verouderde, slecht geïsoleerde gebouwen. Daarom krijgen ze extra middelen ter beschikking om energie te besparen. Bv. om een energieboekhouding bij te houden, om een energieaudit te laten uitvoeren, om stookolietellers te plaatsen, om de verwarmingsinstallaties te laten afstellen en om een opleiding van energicoördinator te volgen. Dit najaar zal ik bv. een nieuwe subsidieronde opstarten voor energieboekhoudingen voor ongeveer 800.000 euro.

Naast deze meer 'ondersteunende maatregelen' stel ik middelen ter beschikking voor directe investeringen inzake rationeel energiegebruik. In 2006 was er hiervoor 10 miljoen euro beschikbaar. Deze middelen werden voornamelijk gebruikt voor de installatie van energiezuinige verwarmingsketels, thermostatische kranen en verbeterd dubbel glas, en om leidingen, muren en daken te isoleren. Voor 2007 heb ik een budget van 28 miljoen euro uitgetrokken voor dergelijke REG-investeringen en dit jaar maar liefst 50 miljoen euro. Het is de bedoeling om deze inspanningen ook in 2009 en 2010 nog voort te zetten.

Want de REG-subsidies zijn een succesverhaal. Meer dan 600 scholen vroegen al REG-subsidies aan en 300 daarvan voerden de voorbije 2 jaar al de nodige maatregelen uit. Zij bespaarden daarmee 8500 ton CO₂, of het jaarverbruik van 1750 gezinnen.

Tot slot kregen alle scholen ook brochures met concrete tips om energie te besparen. Er is een algemene brochure 'Energiezorg' en er zijn specifieke brochures over verlichting, verwarming, isolatie en ventilatie, en ook een aparte brochure waarin passiefscholen uitgebreid aan bod komen.

(Maatregelen nieuwe scholen)

Dat wat de bestaande scholen betreft. Ook voor nieuwe schoolgebouwen wil ik een doorgedreven beleid voeren rond energiezuinigheid, vanuit dezelfde overwegingen als bij de passiefscholen. Wie verstandig investeert in een gebouw, kijkt niet alleen naar de bouwkosten zelf, maar ook naar de kosten om het gebouw nadien te gebruiken. Wie goedkoper bouwt door minder te isoleren, betaalt dat later dubbel en dik terug via de energiefactuur. En versterkt het broeikaseffect.

Daarom heb ik een ambitieuze energieprestatie-eis vastgelegd voor alle nieuwe schoolgebouwen, met het decreet over energieprestaties in scholen. Alle bouwaanvragen voor nieuwe scholen moeten sinds begin van dit jaar 30% energiezuiniger zijn dan vroeger om aanspraak te kunnen maken op bouwsubsidies. Want een studie van het Wetenschappelijk en Technisch Centrum voor het Bouwbedrijf (WTCB) leerde dat het economische optimum voor een nieuw energiezuinig schoolgebouw op E70 ligt: de best mogelijke combinatie tussen betaalbaar bouwen en energie besparen. Daarom heb ik op 1 januari 2008 een E-peil van E70 ingevoerd als subsidievereiste voor alle nieuwbouw- of verbouwingswerken voor schoolgebouwen waarvoor een E-peil-berekening geldt. De extra investeringskosten om de E70- norm te behalen, worden hierbij volledig vergoed. Nog geen jaar na de verplichting van de al strenge E100-norm, is dit een tweede forse stap richting Kyoto.

(Vorming duurzaam bouwen)

Dames en heren,

Ik had het hier al over de bouw van passiefscholen en de normen voor energiezuinig bouwen. Maar daarmee is de kous voor een onderwijsminister nog niet af. Het onderwijs kan ook een steentje bijdragen in de opleiding van professionelen voor energiezuinig bouwen. In alle onderwijsniveaus en in alle netten zijn er nog veel onbenutte kansen om mensen hierover opleidingsonderdelen of zelfs volledige trajecten aan te bieden.

(Secundair onderwijs)

Want de realisatie van duurzaam bouwen vereist vaak specifieke vaardigheden en competenties die enkel verworven kunnen worden via een specifieke opleiding.

Zoals allicht ook zal blijken op dit symposium, gaat de evolutie in duurzame bouwtechnieken de laatste jaren razendsnel. Onderwijs moet daarop voortdurend kunnen inspelen. Daarom heeft de Vlaamse regering vorig jaar een besluit goedgekeurd waardoor onderwijsverstrekkers en derden - zeg maar sectoren, overheid, ...- voorstellen kunnen formuleren voor nieuwe studierichtingen voor het voltijds secundair onderwijs. Intussen is al een nieuwe studierichting '*duurzaam wonen*' voor het beroepssecundair onderwijs goedgekeurd. Drie Vlaamse scholen zijn op 1 september met deze opleiding van start gegaan. Maar er kan vast nog meer. Daarom wil ik een oproep richten tot u, mensen van de bouwsector. Ga na welke nood er leeft in de sector aan competenties rond duurzaamheid. Bedenk hoe nieuwe studierichtingen in het secundair onderwijs hierop een antwoord kunnen geven. En niet te vergeten in het nieuwe niveau van het hoger beroepsonderwijs waarin we alle opleidingen tussen secundair en hoger onderwijs willen samenbrengen. En vraag alvast in de beroepsprofielen die u voor uw sector opstelt expliciet aandacht voor het aspect '*duurzaam bouwen*'. Want de beroepsprofielen zullen in de toekomst nog meer dan vandaag, richtinggevend zijn bij de invulling van programma's. *Alle* leerlingen uit het secundair onderwijs zullen overigens in contact komen met de basisprincipes van '*duurzame ontwikkeling*', ook voor bouwen en wonen. Want de vakoverschrijdende eindtermen voor heel het secundair onderwijs worden in die zin geactualiseerd. De entiteit Curriculum van het Departement Onderwijs en Vorming heeft daarvoor een ontwerp gemaakt dat nu voor advisering aan de Vlaamse Onderwijsraad is voorgelegd.

(Hoger onderwijs)

En dan is er nog het hoger onderwijs. De tijdelijke programmastop die daar momenteel van kracht is, is net ingesteld om tijd te maken voor een fundamentele denkoefening: is ons hogeronderwijsaanbod wel voldoende rationeel? Zijn er geen zaken die we in overleg of samen moeten aanpakken? Kunnen we daardoor ruimte maken om de kwaliteit van de opleidingen verder op te krikken, troeven van elke instelling beter uit te spelen – én om leemtes in het aanbod weg te werken?

Ook in studiegebieden als architectuur, industriële wetenschappen & technologie of toegepaste wetenschappen, waar heel wat studenten worden opgeleid voor een carrière in de bouw, zijn die vragen aan de orde. Een heel concrete vraag is daar onder andere of duurzaam bouwen wel voldoende aan bod komt in de verschillende opleidingsprogramma's. Of er geen plaats gemaakt zou moeten worden voor bepaalde specialisaties in duurzaam bouwen, en wie zich dan best op welke specialisatie kan richten. Misschien is er zelfs een markt voor een volledige opleiding die gericht is op competenties rond duurzaam bouwen. Ook in het hoger onderwijs zijn er dus nog heel wat plannen te maken en ligt er voor de curriculumontwikkelaars nog heel wat werk op de plank.

(Studie duurzaam bouwen en wonen)

Ik hamer daar zo sterk op omdat die aanbevelingen expliciet geformuleerd zijn in de studie '*Duurzaam wonen en bouwen als hefboom voor duurzame ontwikkeling*' die de universiteit van Antwerpen maakte in opdracht van de Vlaamse Overheid. Ik geef één voorbeeldje: opleidingen schrijnwerkerij voor thermisch onderbroken raamprofielen en passiefhuisramen zijn belangrijk voor duurzaam bouwen, maar ontbreken nog in het aanbod. Dat is onder meer een aanbeveling voor Syntra en VDAB. Maar ik stel wel vast dat precies daar vandaag duidelijk al één en ander aan de gang is. Syntra in Asse bv zal van start gaan met een opleiding passiefbouw. En duurzaam bouwen komt aan bod in alle VDAB-opleidingen bouw, ruwbouw, afwerking en technieken. Zo is bijvoorbeeld dakisolatie een aparte module binnen de opleiding dakdekken. Deze stielmannen leren ook hoe ze zonnepanelen moeten aanbrengen. Die opleidingen zijn overigens ook toegankelijk voor leerlingen uit het nijverheidsonderwijs. Maar wellicht kan er op alle niveaus nog meer gebeuren rond duurzaam bouwen. Het gaat om opleidingen en deelopleidingen die een sterke toekomst tegemoet gaan. Ik laat momenteel onderzoeken hoe ik zelf op de aanbevelingen van de studie over duurzaam bouwen maximaal kan inspelen. Ik denk dan bv. aan de lerarenopleidingen en de nascholing van leraars. Maar ik hoop dat ook de sectoren en de curriculumontwikkelaars van hogescholen en universiteiten de aanbevelingen van deze studie ter harte te nemen.

(Slot)

Ik verwacht alvast dat door de bouw van 25 passiefscholen de afzetmarkt voor gebouwen volgens de passiefstandaard zal groeien. Dat ook de ervaring bij architecten, studiebureaus en aannemers met passief bouwen sterk zal toenemen en de prijs zal dalen. Dat de kennisvereisten voor dergelijke innovatieve bouwtechnieken sterk doorsijpelt in het hoger onderwijs. En dat andere scholen, leerlingen en ouders ook zuiniger met energie leren omspringen.

Dit verhaal zal dus veel verder gaan dan enkel deze 25 passiefscholen. Maar ik nodig u alvast uit om hier op de beurs de projectvoorstellen van enkele van de geselecteerde passiefschoolprojecten in detail te bekijken. Ze zullen u ongetwijfeld inspireren voor nieuwe projecten.

Ik hoop dat we in de toekomst samen verder stappen kunnen zetten in de richting van duurzame scholen, duurzaam wonen en een duurzame wereld. Ik dank u.